

Är handikapp ett fult ord?

Rikssvenskarna är på terminologikrigsstigen och vill få bort ordet handikapp. Vad tycker vi i svenskfinland om den allmänna handikappterminologin och användningen av så kallade känsliga ord?

Sidan 3

European Song festival

Danny från Nederländerna knep segern i European Song Festival och alla andra fick silver vilket betyder att vår Jenny Kuronen var bland dem. Jenny hade en stor grupp supportrar med sig på sångfestivalen för utvecklingsstörda i Portugal i början av november.

Sidan 11

Bloorview Kids Rehab

Bloorview Kids Rehab i Toronto är som en dröm med bland annat en förtjusande Snoezelenpool. All världens möjligheter samlade på ett och samma ställe tack vare bland annat svenska ishockeyproffset Mats Sundins donation.

Sidan 14-15

I Pedersöre gäller finlandssvenskt teckenspråk

■ Specialdaghemmet Snäckan är unikt i Finland då det som enda daghem ger undervisning på finlandssvenskt teckenspråk. Som närmaste granne ligger Ytteresse

skola, som specialiserat sig på undervisning av döva och hörselskadade, dit barnen kan fortsätta efter dagistiden. Här är det också finlandssvenskt teckenspråk som gäller.

Sidan 8-9

Rickhard koncentrerar sig på klockan på finskalektionen. I bakgrunden syns Catrine, Elin och Jennifer.

Bild: Daniela Andersson

Generalförsamlingen 07

■ Handikappförbundets generalförsamling hölls i Yrkesskolan Optima i Jakobstad. Den fjärde handikappolitiska generalförsamlingens huvudsyfte

var att gå vidare i arbetet med det handikappolitiska program som Finlands Svenska Handikappförbund håller på att utveckla.

Sidan 4-5

Adress:

Apollogatan 15 A 7,
00100 Helsingfors

Telefon:

044-5554388

Ansvarig utgivare:

Finlands Svenska
handikappförbund
09-496446

Ansvarig redaktör:

Nils Torvalds
Ordförande för Finlands
Svenska Handikappförbund

Redaktionschef:

Daniela Andersson
044-5554388
daniela.andersson@kolumbus.fi

Medarbetare

Johanna Wikgren-Roelofs
Mikko Ollikainen

Layout

Erkki Tuomi

Tryckeri

Hufvudstadsbladet Ab

ISSN 1795-410X

Artiklar, feedback, insändare
daniela.andersson@kolumbus.fi

Övrig e-post, vill du ha
tidigare utgivna nummer?
ulf.gustafsson@kolumbus.fi

Har vi råd med anständighet?

I dag kan en kvinna som saknar kraft att klara av sin intima hygien inte neka att bli hjälpt av en man. Inte ens om det är natt och hon bor ensam i sitt eget hem. Inom vården har intimitetskyddet alltid varit ett problem. Eftersom sjukdom är en ofrånkomlig del av vår fysiska lekamen så kan den inte alltid åtgärdas utan att man ger avkall på sin integritet. Traditionellt har intim assistans inom vården skötts av sjuksköterskor.

■ Ända fram till 1700-talet präglades medicinen av en helhetssyn. Sjukdomen var en oskiljaktig del av kroppen. Inom den kliniska vården lärde man sig emellertid snabbt att ifall man önskar bota en sjukdom så måste det onda först specificeras. Därigenom förvandlades sjukdom till ett objekt för forskning vilket samtidigt innebar att den inte nödvändigtvis längre var förknippad med den enskilda individen.

Då man skiljde individen från sin sjukdom så överförde man samtidigt ansvaret för tillfrisknandet på läkekonsten. Idag botas de flesta sjukdomar med mediciner som framställts på laboratoriet. Samtidigt frigogs överföringen av ansvaret för tillfrisknandet patienten från den skam som alltid är förknippad med ett förlorat intimitetskydd. På ett sjukhus är kroppsliga ljud och odörer, oönskad hudkontakt och nakenhet accepterade. Tack vare patientens anonymitet så förknippas de inte med den sjukas personlighet.

Rollfördelningen inom sjukvården förstärks av ett formellt

språkbruk, en strikt hierarkisk ansvarsfördelning och uniformer. Patientens anonyma status bekräftas av husets pyjamas. Ansvarsfördelningen är klart och tydligt inbyggd i den offentliga miljön. När äldre och handikappade förpassades hem för att minska på kostnaderna för den institutionella vården så frångick man samtidigt den traditionella rollfördelningen. För att poängtera att de hemförlovade inte längre var passiva anonyma vårdobjekt utan självständiga personer med ansvar för sina egna liv och levernen så frångick man patientbegreppet och började tala om klienter i stället. Samtidigt slutade vårdpersonalen att bära uniform.

Att civilklädd besöka ett privat hem för att assistera en person är en helt annan sak än att göra det i en övervakad offentlig miljö. Ett hem är en privat sfär som varje människa förfogar över för att kunna värna om sin och sina närmastes integritet. Ifall vår integritet inte respekteras slår avstötningsmekanismerna på, pupillerna minskar, adrenalinhalten i blodet stiger, handflatorna svettas och vi blir ångestfyllda. Ifall vi bryter koden och blottar vårt intima liv i offentligheten bestraffas inte bara vi utan hela vårt sociala umgänge med skam. I fundamentalistiska kulturer kan straffet för ett intimitetsbrott som drabbar en familj fortfarande vara döden.

I Helsingfors har man fattat ett principbeslut om att en klient inom hemvården inte kan avvisa hjälp med hänvisning till kön oberoende av hur intim assistans det är frågan om. Detta oberoende av om klienten är muslim, romer eller en ogift fröken med lårbensbrott. Ifall en kvinna behöver hjälp med

en intim förrättning mitt i natten i sitt hem så är hon tvungen att ta emot den av en man ifall det inte är en kvinnlig sjukskötare som råkar knacka på dörren. Att hon är ensam, han civilklädd och dessutom utan par spelar ingen roll.

Av de klienter som behöver assistans om natten är många dementa. Andra är försvagade av någon nerv- eller muskelsjukdom. Inom hemvården är deras status så låg att ingen fäster sig vid om de har kvar några naturliga avstötningsmekanismer eller inte. Om de mår dåligt så drogas de, inte för att kommunen struntar i deras integritet, utan för att de lider av depression, sömnlöshet, vilshenhet, obestämda smärtor eller stress. I samtliga fall är resultatet detsamma, offret sover djupt och är omtöcknad på dagen samtidigt som natten med all sin ångest känns överklig och avlägsen.

Att var och en skall ha rätt att vägra att ta emot hjälp i intima frågor av en manlig vårdare i sitt hem är inte en jämlikhetsfråga utan en mänsklig rättighet. I Helsingfors har hemvården tydligen inte råd med en sådan elementär anständighet.

Ulf Gustafsson
Generalsekreterare
Finlands Svenska
Handikappförbund

Text: Daniela Andersson

Sverige vill ha bort ordet handikapp

Handikappterminologin är rent ut sagt en djungel. Vågar man alls tala om handikapp, invalid eller ens funktionshindrad längre utan att få en avhyvling och bli åthutad som politiskt inkorrekt? Åtminstone i Sverige skall man passa sig noga vilka ord man sätter i sin mun.

■ Enligt ett nyhetsbrev från Riksorganisationen Unga Synskadade i Sverige så skall ska ordet handikapp försvinna. Enligt svenska Socialstyrelsens terminologiråd är termerna, handikapp, funktionshinder och funktionsnedsättning, många och användningen ofta synonym eller inkonsekvent. Därför har terminologirådet beslutat om en klargörande revidering av termerna, nu avråds användningen av handikapp, och funktionshinder och funktionsnedsättning ska inte längre vara synonymer.

I den nya terminologin i Sverige definieras begreppet funktionsnedsättning som *nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga*. Funktionsnedsättningen finns alltså hos individen. Begreppet funktionshinder ska istället användas för att tala om miljöns konsekvenser, att det är miljön som är funktionshindrande ifall den inte är tillgänglig för personer med funktionsnedsättningar. Definitionen av begreppet funktionshinder lyder *begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen*.

Finländska språkvårdare tveksamma

Efter några samtal till våra inhemska språkvårdare blir man inte direkt klokare men den allmänna åsikten är relativt klar.

– Som språkvårdare ställer jag mig lite tveksam till om det har någon positiv betydelse alls. Jag tror inte på att när man ändrar ord så ändras betydelsen, det skall ske tvärtom. Själv har jag vant mig vid ordet funktionshinder. Det här är typiskt svenskt att tro att vi verkar för demokrati och jämställdhet genom att ändra på ord men är det nödvändigt? Undrar professor **Marika Tandefelt** som är ordförande för svenska språknämnden i Finland.

Mikael Reuter som är avdelningsföreståndare på Forskningscentralen för de inhemska språkens svenska avdelning i Finland är inne på samma linje.

– Jaa, om två tre år så har funktionsnedsättning igen blivit fult och så måste man hitta på ett annat ord. På allmänt plan följer vi svenskarnas språkråd men ibland blir man så trött, det här är ett typiskt exempel på samma plan som negrer och zigenare, snart kommer någon att yrka på att mörkhyad också är ett fult ord eftersom det hänvisar till hudfärg.

Reuter har inget emot att tala om funktionsnedsättning, invalid eller några andra handikappbenämningar heller.

– Det är jättesvårt det där. Ordets betydelse finns i användarnas huvud, vilken förhållning man har till ordet. Hellre säger man invalid i positiv bemärkelse än funktionsnedsättning "ha ha ha", alltså hånfullt. Det hjälper inte att byta ord det är inställningen som skall förändras.

Tuominen förespråkar ordet invalid

Pekka Tuominen från Ålands invalider tycker varken att ordet handikapp eller funktionshinder är total synd.

– Handikapp är inte ett fult ord. Jag försvarar också ordet invalid för jag har försonat mig med begreppet. På Ålands invalider har vi massor av gånger diskuterat namnbyte men jag är av den åsikten att det inte är namnet som gör karlen utan karlen som gör namnet.

Invalid är ett renommerat ord och ordbyttrenden avspeglar dynamik. På det hela är det bra att fundera på terminologi men det blir för komplicerat ibland.

– Däremot skall man inet skälla på dem som använder de gamla termerna. Jag har också sett ordet inva mer som ett brand på exempelvis serviceprodukter. *Har de gått för långt i Sverige?*

– Ibland har jag den känslan att det är frågan om effektsökeri. I grunden ligger väl en strävan att modernisera. Sen måste man ju komma ihåg att språken inte följer varandra det finns många föråldrade uttryck ännu både i franskan och spanskan.

Blandade röster

Efter en snabbgallup om terminologin bland medlemmarna i Finlands Svenska Handikappförbund hördes bland annat dessa röster.

– Vi brukar tala om psykiska funktionshinder, vi förhåller oss lite kritiska till funktionsnedsättning, person med psykisk ohälsa eller brukare, används allmänt hos våra systerorganisationer på nordisk nivå. Bland våra medlemmar talas också allmänt om psykisk sjukdom, hälsar **Maria Rajalin** som är regionsekreterare på Finlands Svenska Psykosociala Centralförbund.

Från Förbundet Finlands svenska synskadade är det naturligt att säga funktionshinder.

– Men granskar man ordet närmare så är ju *nedsättning* positivare, olika grader, betyder ej stopp, det visar på möjlighet och inte hinder.

– Personligen tycker jag det nog gått till överdrift med att vara finkänslig i olika benämningar, speciellt i Sverige, säger **Boris Björklund**, verksamhetsledare på Finlands svenska socialförbund.

Lisbeth Hemgård, verksamhetsledare på FDUV, förespråkar benämningen *personer med utvecklingsstörning*, ibland *begåvningshandikapp* eller *förståndshandikapp* men oftast då *personer, unga, barn med utvecklingsstörning*.

– Funktionshinder är väl något man försiktigt börjat använda i Finland, funktionsnedsättning förekommer inom forskningen men att man nog anser att det politiskt korrekta är funktionshinder.

Mikael Lindholm på omsorgsbyrån avrundar diskussionen.

– Jag tror att SOS Aktuellt lugnt kan fortsätta att använda utvecklingsstörd. Men det gäller att i så stor utsträckning som möjligt använda termen i formen *personer med utvecklingsstörning*. Då undviker man att presentera personen som enbart en vandrande diagnos. Övriga termer i avseende utvecklingsstörning har både för- och nackdelar och inga av dessa har blivit helt etablerade. Utvecklingsstörd och utvecklingshämrad kan användas parallellt. Utvecklingshämrad brukar dock av tradition användas i Danmark och Norge, dock även här helst i formen *mensker med udviklingshaemning*, medan Sverige och Finland vanligtvis använder utvecklingsstörd. Avgörande för svenskt språkbruk har varit lagtexter i Sverige.

Text&bild: Daniela Andersson

Glöm revirtänkande och börja samarbeta!

Handikappförbundets generalförsamling gick av stapeln i Yrkesskolan Optima i Jakobstad på svenska dagen. En fullspäckad eftermiddag som avrundades med en läcker supé gav bra känsla hos oss inblandade.

– Jäkligt bra fiilis, som generalsekreterare **Ulf Gustafsson** uttryckte det efteråt.

■ Den fjärde handikappolitiska generalförsamlingens huvudsyfte var att gå vidare i arbetet med det handikappolitiska program som Finlands Svenska Handikappförbund håller på att utveckla.

– Det är viktigt att samlas för att hitta formerna för handikapprogrammet, säger riksdagsledamot **Per Löf** som funderade som dagens konferencier.

Ett sjuttioal deltagare slöt upp och deltog i de tre arbetsgrupper som benade ut ämnena; FN-konventionen, KSSR-processen och Vad händer efter utbildningen. Gästtalare **Margareta Pietikäinen** funderade kring vikten av samarbete och hur man skall nå drömmen om ett samhälle för alla. Pietikäinen, som har en gedigen erfarenhet av handikappfrågor i olika sammanhang, menar att det nordiska samarbetet ger mest helt konkret trots att arbetet i Nordiska handikapprådet öppnade hennes ögon om hur många olikheterna är länderna emellan.

– Hur kan vi samarbeta i grupper där folk har olika behov? Det är olyckligt med väldigt handikapps specifika krav. Vi borde ha en gemensam plattform. Ett aktivt handikappråd kan vara väldigt effektivt.

Verksamhetsledaren för stödpersonverksamheten, **Sonja Karnell**, och riksdagsledamot **Margaeta Pietikäinen** njuter av supén.

Också på riksnivå behöver vi ett handikappombud men kanske Finlands inte är redo för det än.

– Det är viktigt att samarbetet mellan alla aktörer inom den finlandssvenska handikappolitiken fungerar. Glöm revirtänkande och börja samarbeta, säger Pietikäinen.

Försiktigt med diagnosindelning

Också den alltid så vältalande **Pekka Tuominen**, som representerar Ålands Invalider, uttryckte sig varmt om behovet av samarbete mellan grupperna.

– Är man inte rik så skall man vara stor och är man inte det så bör man vara många små, var hans devis.

Han varnade också för att dela upp sig för mycket i diagnosgrupper. Det är intressant att umgås också över diagnosgränserna och om någon polariserar sig blir det svårt. Ett annat trevligt inslag och avbrott i eftermiddagens massiva faktakarusell var **Joakim Smeds** som berättade om sin vardag som funktionshindrad.

– Efter utbildningen på Optima har jag jobbat som

köksbiträde i tio år. Jag trivs bra och bor självständigt. Förstås skulle jag gärna vilja ha mer pengar att röra mig med, säger den sympatiska Smeds som nu jobbar halvdag i princip utan lön men han är glad över att ha blivit placerad i arbetslivet.

En tung organisation

Då arbetsgrupperna strålat samman var det dags för att slutligen sammanfatta dagen. En mer detaljrik rapport kommer att sammanställas från dagen men i korthet kontaterades följande.

Julstämning vid borden på generalförsamlingen.

– FN-konventionen försvinner lätt i KSSR-processen. Den bör synliggöras med hjälp av olika lovningsverktyg.

– Utbildningen borde grunda sig på ett system där alla får ett jobb efter studietiden. Det kan fungera med ett slags piska-morot metod. Funktionshindrade i arbetslivet bör ha samma rätt till lön som alla andra.

– En arbetsgrupp utses att jobba med det handikappolitiska programmet. Kontaktpersoner till samarbetsområdena utses.

– Vi behöver en tung organisation. Handikappråd borde bli obligatoriska, avslutade Per Löf.

Kvällsupén som följde var utsökt och för dem som skulle med sista flyget hem till Helsingfors, bland andra Margareta Pietikäinen, **Sonja Londén** och undertecknad, slutade kvällen med spänning då vi nästan missade flyget. Men tack vare två av Jakobstads ypperliga taxichaufförer, som visade prov på bästa **Kimi Räikkönen**-körstil och god genvägs-kännedom, så hann vi säkert till flyget med en ordentlig adrenalinkick. Tack för det!

Text: Daniela Andersson

Barnskyddslagen har fått ansiktslyftning

Det är inte frågan om några större saker om man frågar professor Eva Gottberg vid Åbo universitet. Men visst påverkas socialarbetarnas och socialdirektörernas arbete en del och juristernas i ännu större utsträckning.

■ Den nya barnskyddslagen träder i kraft från och med årsskiftet.

– Visst påverkas mitt arbete och speciellt handläggningen hur vi hanterar dessa ärenden. Den nya lagstiftningen är väldigt tydlig i tidsangivelser, sådant finns inte alls i den gamla lagen, säger Yvonne Holming som är socialdirektör i Malax.

I den nya lagen nämns exakta tider när man skall agera i ett barnskyddsärende. Ärendet blir anhängigt på ansökan från barnets eller vårdnadshavarens sida, när anmälan tagits emot eller när socialmyndigheten själv observerar ett eventuellt behov i samband med ansökan om en socialservice eller förmån. Lagen kräver då att barnets eventuella brådskande behov av barnskydd omedelbart skall bedömas.

– Det är frågan om en facelift för lagen. Processen effektiveras och det blir mer power i öppenvården. Ett tidigt ingripande gör att man undviker omhändertagande som det varit hittills och går det så långt då är man nog sent ute, säger professor Eva Gottberg vid Åbo universitet.

Förändringar för kommunen

Senast den sjunde vardagen efter ett barnskyddsärende blivit anhängigt skall avgöras om en utredning om barnets behov av

barnskydd är nödvändigt eller om anmälan klart inte leder till åtgärder. Det är domstolen som tar tag i saken direkt.

– Det här är en bra sak. Socialnämndens roll blir en annan. Hoppas att rättsväsendet hinner med och att juristerna är tillräckligt insatta, säger Holming.

Förutom att den nya lagen kommer att kräva mer omfattande dokumentation så är det många småsaker som förändras när man går igenom lagen bit för bit. Effektiviteten är den mest synliga och det som främst påverkar socialarbetarna. Viktigt är att barnen inte blir hängande mellan olika instanser och samarbetet med dagvård och skola förstärks.

– Lagen är av svenska modell och liknar väldigt långt Sveriges system, säger Holming.

Det viktigaste är att barnen mår bra och den nya lagen verkar åtminstone på den punkten ha lyckats. Även kretsen av anmälningsskyldiga har utvidgats och preciserats. Också andra personer än de som hör till den vanliga gruppen kan göra barnskyddsanmälan. Anmälningsplikt och anmälningsrätt är båda i kraft utan hinder av sekretessbestämmelser, vilket uttryckligen nämns i lagtexten. De centrala principerna är att barnskyddet skall främja barnets gynnsamma utveckling och välfärd. Stödja föräldrarna, vårdnadshavarna och andra personer som svarar för barnets vård och fostran i fostran av och omsorg om barnet. Barnskyddet skall sträva efter att förebygga barnets och familjens problem samt att tillräckligt tidigt ingripa i problem som observerats.

Text&bild: Daniela Andersson

Resan-terapi och socialpedagogisk hästverksamhet

Barn som är helt omöjliga i klassrummet är som änglar i stallet. Det konstaterar speciallärare och rektor Ritva Kjaldman från Esbo som doktorerar i ämnet socialpedagogisk hästverksamhet. Upptäckten är inte direkt revolutionerande för en hästmänniska men dock intressant.

■ På det intressanta Hela kvinnan-seminariet på Hanholmen i slutet av november, som ornades av Nordiska Föreningen för Social- och Mental Hälsa, samlades representanter från hela Norden. Den underbara svenska skådespelerskan **Brigitta Ulfsson** fungerade som moderator på de allmänna samlingarna. På eftermiddagen gick jag med i ett seminarie som handlade om nya vägar till helandet. Här berättade speciallärare och rektor **Ritva Kjaldman** från Esbo om sin socialpedagogiska hästverksamhet och bildkonstnären och terapeuten **Caroline Pipping** om resan-terapi.

Målet är inte ridning

Ritva Kjaldman har tre hästar hemma. Målet för den socialpedagogiska hästverksamheten är inte ridning, här är det själva verksamheten som är målet. Syftet med projektet är att förebygga utestängdhet och att utveckla metoderna inom hästverksamhet inom social rehabilitering. Poängen är att hästens välmående står i centrum och motiverar människan. Resultatet av arbetet är ökat välmående också för männis-

Caroline Pipping (till vänster) och Ritva Kjaldman talade om nya vägar till helandet på Hela kvinnan-seminariet.

kan. Bråkiga killar i klassrummen brukar ingen gilla, samma bråkiga typer är som änglar i stallet.

– En flicka i gruppen sade om en klasskompis att hon inte tycker om honom i klassen men att i stallet är han ok. Det säger ganska mycket, berättar Ritva.

Skolundervisningen i Finland är för akademisk och inte bra för pojkar som vill göra något med händerna och inte kan koncentrera sig. Hästen är en underbart djur som varken diskriminerar eller ljuger. I verksamheten betonas stallgemenskapen, social samvaro och reaktioner från hästen. Man måste respektera varandra i stallet, barnen får ta ansvar och får direkt respons när de kommunicerar med hästarna. För barngrupperna dras verksamheten av en vuxen. Projektet startade 2001 som ett samarbete mellan Finlands ryttnarförbund och utbildnings-

och utvecklingscentralen vid Kuopio universitet.

Resan-terapi

Bildkonstnär och terapeut **Caroline Pipping** berättade fascinerande om hennes möte med Resan-terapi. Allt borde ha varit bra i hennes liv men ändå kände hon sig ensam och nedslagen och hon hade länge försökt sluta röka men utan resultat. Tills en god vän som hon respekterade satt en bok i hennes hand. Boken var amerikanskan **Brandon Bays** bok Resan.

– Jag var inte intresserad av ännu en new age-aktig grej men började ändå läsa boken.

Caroline sträckläste boken och då hon läst sista raden så hade hon slutat röka. En process hade redan börjat och i princip genomgånns. Det handlar om att frigöra förträngda känslor så kallade cellminnen. Det här

banar väg för acceptans, försöring och förlåtelse och tillåter en helt att lämna det förflutna.

– Det är bra att ta fram barnet i sig och skrika, gråta och vara skitförbannad. När man tämt ut allt så kommer försoningen som ett resultat av detta.

När man genomgått resan så skapas permanenta förändringar. Har man verkligen stora problem så är resan ett komplement till andra terapiformer om exempelvis psykoterapi. Resan-terapi skall pågå i typ tre gånger och inte mer än så. Den första gången brukar dock ta tre timmar.

– Resan passar inte alla men speciellt bra dem som ”prövat allt”. För dem som lider av skitsofreni och manodepressivitet så rekommenderar jag inte Resan.

För tillfället är Caroline den enda Resan-terapeuten i Finland men fler är på kommande inom kort.

Psykisk hälsa, samhällsfrågor, men också livsinställning

Seminariet Psykisk hälsa för oss alla hölls den 11-12 oktober i Karleby och bjöd på eftertankar, debatt och modiga ifrågasättanden. I samband med kongressen höll arrangörerna, Finlands svenska socialförbund och Finlands Svenska Psykosociala Centralförbund, sina respektive höstmöten.

■ **Claes Andersson**, psykiater, författare och riksdagsledamot, inledde med att tala om psykiatrins utveckling från att se patienten som ett objekt att bedöma, till ett subjekt att bemöta med identifikation, empati och inlevelse. Attityderna har förändrats, sedan lobotomi, elchocker och insulin var vanliga vårdformer. Något oväntat menade Andersson att den psykiska ohälsan inte ökar, vilket många påstår, men att den istället ser olika ut i olika tider, tar sig andra uttryck och ges andra namn. Samtidigt vågade han kritisera sitt eget skrå och peka på risken att en biokemisk, alltför medicinsk syn på psykisk ohälsa tar över. Han betonade också vikten av ett fungerande civilt samhälle, professionella ska komma in då det behövs, men i övrigt behöver vi plattformar med chanser för alla att mötas i vardagen. Föredraget utstrålade befriande lätthet, bland annat tack vare insiktsfulla och humoristiska dikter. Publikens öppenhetiga deltagande i kongressen kan belysas med en fråga till Claes Andersson.

– Nå, är det roligare att vara i politiken än att vara snajudoktor? ('snaju' ungefär 'galen', red. anm).

Kreativitet ett brett begrepp

Tuula Löf, koordinator i Österbottenprojektet, tog upp kreativitet i arbetslivet genom att ta med lyssnarna på olika tankeprojekt *Om vi hade ett extra öga*, var skulle vi placera det, var något deltagarna fick fundera på. Senare fick vi tänka efter hur lite vi egentligen ser av en situation, vare sig det gäller en klient eller en kollega. Kreativitet är ett brett begrepp, Löf tog upp lyhörddhet för andra och risktagande som några delar av kreativt tänkande.

Heddy Norrgård stod för ett personligt, rörande inslag, då hon berättade om sina år med manodepression. Berättelsen var en hoppingivande levnads-skildring, eftersom Heddy har tillfrisknat, återgått till arbetslivet och lever ett vanligt familjeliv.

Fredagens kongress inriktade sig på mentalvårdens strukturer, då inledningsvis professor **Kristian Wahlbeck** från STAKES presenterade *Nationell plan för psykisk hälsa och missbruksarbete 2009*. Många idag möts av splittade vårdssystem, en person kan ha över tio olika kontakter i olika ärenden. Ett dilemma är att många som verkligen behöver hjälp idag inte får den, exempelvis etniska minoriteter eller missbrukare, medan en del som redan har stöd ges onödigt mycket hjälp i förhållande till de egentliga behoven.

Positiv diskriminering

De svenskspråkiga handikappföreningarnas juridiska ombud **Ulrika Krook** presenterade den snåriga djungeln av lagar inom psykiatrin. Krook påpekade hur viktigt det är att definiera verkningarna av mental ohälsa

tydligt, vid exempelvis olika ansökningar, för större chans till rätt service. Mentalvårdslagen är en svag lag jämfört med exempelvis lagen om handikappservice, den förstnämnda innehåller inga subjektiva, givna rättigheter utan bedöms från fall till fall. Ett exempel på positiv diskriminering är att en funktionshindrad person tillåts ha med en assistent kostnadsfritt på tågresan, istället för att betala två biljetter som vanliga resenärer gör.

På fredagseftermiddagen fick kongressdeltagarna vidga sina vyer med antingen besök på ett boende för psykiskt funktionshindrade eller en kulturhistorisk vandring på ett konstmuseum och i *Neristan*, Karlebys gamla stadsdel. Dagen avslutades med Kristian Wahlbecks inlägg Kan vi förbättra vår psykiska hälsa? JA, svarade föreläsaren på direkten och tog fram flera finländska initiativ: arbete för att stöda interaktionen mellan mor och barn, tidig intervention för arbetslösa, samarbete kommuner emellan för att förebygga självmord, utbildning i psykisk första hjälp.

Förhoppningsvis fick var och en kongressdeltagare idéer till hur de kan arbeta för psykisk hälsa – i arbetslivet, bland personer man möter i arbetet, och då det gäller den egna hälsan. I en välkomsthälsning på torsdag funderade FSPC:s ordförande **Birgitta Eklund** ifall många av oss måhända kunde förbättra livskvaliteten och vår mentala hälsa redan genom en förändrad inställning till livet. Ja, kanske är det ibland just så enkelt – eller svårt?

Text: **Cajsa Björkman** sociolog/projektsekreterare Finlands Svenska Psykosociala Centralförbund

Noterat

FSS Höstmöte

■ Förbundet Finlands Svenska Synskadade r.f.s höstmöte ägde rum på Hotell Waltikka i Valkeakoski, 17-18.11. På höstmötet godkändes budget och verksamhetsplan samt valdes ordförande och två ledamöter till förbundsstyrelsen för perioden 2008-2010. Till ordförande för år 2008-2009 återvaldes enhälligt **Gunilla Löfman** (Åbolands Synskadade). Till styrelseledamöter valdes **Sigrún Bessadóttir** (Svenska Synskadade i Mellersta Nyland) och **Gabriella Fredriksson** (Norra Österbottens Svenska Synskadade). Även fyllnadsval för perioden 2007-2009 förrättades. Till denna post valdes **Patrik Paulin** (Vasa Svenska Synskadade). I förbundsstyrelsen medverkar även **Leif Karp** (viceordförande, Vasa Svenska Synskadade), **Bengt Ahlvik** (Norra Österbottens Svenska Synskadade), **Kenneth Ekholm** (Svenska Synskadade i Mellersta Nyland), och **Rolf Söderlund** (Ålands synskadade).

Nå, är det roligare att vara i politiken än att vara snajudoktor?

Text&bild: Daniela Andersson

Specialdaghemmet Snäckan är unikt i Finland

Specialdaghemmet Snäckan är Finlands enda daghem som ger undervisning på finlands-svenskt teckenspråk. Och som närmaste granne ligger Ytteresse skola, som specialicerat sig på undervisning av döva och hörselskadade, dit barnen kan fortsätta efter dagistiden. Hit sökte sig SOS Aktuellt en regnig novembermorgon.

■ Jag stiger in på det kommunala daghemmet Snäckan klockan åtta på morgonen. Några barn har redan kommit och det råder en lugn och skön atmosfär. Vikarierande föreståndare och speciallärare **Gunilla Häggman** tar emot mig och presenterar de tre olika avdelningarna då vi går husesyn. Dagiset är fräscht och trivsamt för de 45 barnen av vilka tolv har specialbehov.

– Stöd via tecken är grunden för oss som jobbar med barn med kommunikationsstörningar, säger Gunilla som jobbat på dagiset sedan 1979.

Snäckan blev specialdaghem 1982 med inriktning på döva, hörselskadade samt andra barn med kommunikationsstörningar. Då **Lotte Snellman**, som körde igång det hela, är alterneringsledig delar Gunilla och **Tina Enqvist** på hennes uppgifter. Tina vikarierar som speciallärare och handhar undervisningen av barn med cochleaimplantat, för tillfället är en treåring och en sexåring i huset men fler är på kommande.

– Barnen med kommunikationssvårigheter är integrerade på två av våra avdelningar men

alla i personalen behärskar tecken som stöd, säger Gunilla.

Det kommunala dagiset är inte bara för barn med specialbehov utan också förskola och vanligt daghem. Barnen med specialbehov kommer från ett stort område, ändå från Vasatrakten i söder till Karleby i norr. Det är föräldrarna som väljer var de placerar sina barn och många har valt att skicka sina skyddslingar till Snäckan trots att de åker en timme i taxi enkel väg. För Snäckan har fantastiska möjligheter till all slags specialundervisning med utvecklad teknik. Det är förstärkt inte enbart teckenspråk som använd utan PECS och andra slags tecken som stöd också.

Integreringen fungerar

Medan vi avnjuter några koppar kaffe och morgonmålssemlor berättar Gunilla och Tina om sin syn på integreringen.

– Vi gör inga hemligheter av handikappen. Vissa har svårt att tala, andra att höra, endel har glasögon och andra är bra på att skida, säger Tina.

Alla barn behandlas lika och de får ett naturligt sätt att umgås med olika människor. Visst är de intresserade hur cochlearimplantaten fungerar i början men sedan blir det en naturlig sak.

– Så klart endel barn kan bli rädda då någon med kommunikationsproblem betar sig avvikande. Det har hänt att barnen inte vill komma till dagis då de vet att just det barnet är på plats men då har vi talat med föräldrarna och barnen och genast rätt ut saken, berättar Gunilla.

Hela tiden används tecken som stöd, allt från morgonsamling

Speech viewer är ett fint redskap då Tina lär hörselskadade barn att använda sin röst.

till sagostunder. Snäckan samarbetar med olika terapeuter och instanser, vilket är utvecklande för specialundervisningen. För dem som inte vet så tål det berättas att det finlands-svenska teckenspråket skiljer sig från det rikssvenska och alla andra teckenspråk också men visst kan man konversera och göra sig förstådd med alla som behärskar teckenspråk oberoende vilket det är.

Specialundervisning

Efter kaffet förevisar Tina hur hon jobbar med treåringen som just fått sitt cochlearimplantat. Hon skall lära sig producera ljud med hjälp av dataprogrammet Speech viewer.

– Ma, ma, ma, säger den lilla flickan så att grodan hoppar framåt för varje röstansats.

Först öppnar hon bara munnen och väser lite tills hon minns hur man skall göra för att få det att låta och Tina berömmar henne.

– När man tränat något i veckor och plötsligt får ett litet framsteg så lyfter allting. Vilken glädje! De pyttesmå framstegen är mycket för de fortsatta framstegen.

På Snäckan är man också mycket flitig med att anhänga om bidrag och att ha goda relationer till kommunledningen. Specialdagiset får mycket uppmärksamhet men det betyder inte att de "vanliga" barnen blir i skymundan. Till farsdag målade barnen tavlor, stilleben i akrylfärg, tillsammans med konstnär **Tanja Aumanen**, något som Kulturfonden sponsorerat. Jag lämnar ovilligt Snäckans

Yksi kaksi,
räknar fjärde-
klassisterna.

hemtrevliga värme för att i regnet gå över gårdsplanen till lågstadiet intill.

Finskalektion i lågstadiet

På Ytteresse skola får jag sitta med på fjärdeklassisternas finskalektion som **Martin Björkvik** håller. Allt som han säger tecknar han samtidigt åt **Elin** som har cochleairimplantat. Hon hör honom också via den lilla mikrofon som han har fäst på sig och sig själv hör hon via en mikrofon på pulpeten. De tekniska lösningarna är fascinerande. **Sophie** som har hörapparat verkar inte vara beroende av teckenspråket. Kan resten av barnen något teckenspråk då?

– Jo, lite, säger de.

Martin, som är ansvarig för dövskolan, har fått teckenspråket hemifrån det är som hans andra modersmål. I skolan undervisar också **Tina Granvik-Storbacka** som är döv lärare.

– Hyvää huomenta, början **Martin** lektionen och **Rickhard, Michael, Saul, Anton, Catrine, Elin, Jennifer, Sophie, Emma** och **Amanda** stiger upp och svarar.

Idag skall de lära sig klockan på finska och det går som en dans när man samtidigt visar med fingrarna vilka siffror man menar.

– 1997 fick jag en teckenspråkig elev och därifrån startade allt. Egentligen finns det inga problem

eller några nackdelar alls med denna typs integrerad undervisning men det krävs mycket av läraren.

Enda nackdelen för de hörselskadade eleverna som kommer långt bort ifrån är att de inte kan ha samma kompisar på fritiden som i skolan eftersom avstånden är så långa. Närskola är inte alltid möjligt för elever som behöver undervisning på teckenspråk. Det är föräldrarna som bestämmer i vilken skola de här barnen skall gå. I hela Pedersöre kommun finns det totalt fyra barn som får undervisning på teckenspråk. Hur går det för de här eleverna då de skall till högstadiet?

– Det beror på behovet men min förra elev följde jag med, berättar **Martin**.

Skolans rektor **Bjarne Wikström** är nöjd med arrangemangen.

– Här fungerar den integrerade undervisningen bra. Problemet är att det finns så få teckenspråkiga i framtiden Det är viktigt att alla som har kommunikationshandikapp av något slag får chansen att lära sig finlandssvenskt teckenspråk.

Skolans tanke är att knyta samman alla via **Speres** så att alla som kan teckenspråk kan hålla kontakt.

”1997 fick jag en teckenspråkig elev och därifrån startade allt.”

Finskalektionen är i full gång i Pedersöre.

Text&bild: Daniela Andersson

Inclusive Diversity slutseminariet blev inget slut

Sista veckan i oktober hölls slutseminariet för projektet Inclusive Diversity i Finlandiahuset där nyttan med mångfald på arbetsplatsen summerades. Under Må bra av mångfald på arbetsplatsen-seminariet visade det sig att projektet får några månader till levnadstid till mars 2008.

■ – Något som är mycket bra. Projektet är långifrån klart. Det finns mycket att göra än, säger nya projektledaren **Johan Ekman**.

Ekman avslöjar att det finns planer på att utbilda så kallade Diversity coachar något som är en helt ny fråga i landet. Exakt vad det innebär är ännu oklart och man vill främst koncentrera sig på det politiska planet just nu.

– Projektet var lite trögt i början, som en motor på kallstart, men nu går det på högvarv, säger rektor **Björn Wallén** från Svenska studiecetralen som framtagit den konkreta produkten ID-attitydkartan inom projektet.

Verktyget är en enkät i form av en attitydkarta där man skall svara på frågor om sin öppenhet gentemot andra. Beroende på hur du svara hamnar du i en åsiktslåda som synliggör attityderna på arbetsplatsen. Fyra organisationer, bland andra Manpower, testar enkäten som fått god feedback. Svenska konsultföretag har nämligen just efterlyst enklare och lättare enkäter som väcker diskussioner.

Utebliven minister

Arbetsminister **Tarja Cronberg** var inbjuden som gästföreläsare men skickade istället sin medhjälpare eftersom hon själv inte kunde närvara. Lite platt fall men publiken verkade ändå relativt nöjda med dagen. **Nina**

af Hällström, som ledde projektet från starten till i höstas, hade också slitit sig loss från sin ny arbetsplats arbetsministeriet för att närvara vid seminariet.

– Jag tycker att det var fint att jobba med Inclusive Diversity. Visserligen var det också en utmaning att jobba med attityder så att det blir lättare för funktionshindrade personer att komma i på den öppna arbetsmarknaden. Att försöka påverka arbetsgivare verkade till en början inte så lätt heller. I april 2005 trodde jag att jag på några månader ska kunna ändra arbetsgivarefolkets attityder gentemot funktionshindrade arbetssökande och arbetstagare. Nå, så lätt var det ju inte, säger af Hällström med ett skratt.

Projektet var en process där det hittades väl fungerande arbetsätt. De så kallade referensgrupperna, arbetsgrupper i varje partnerorganisation bestående av en arbetsgivare, arbetstagare samt med personer intresserade i sysselsättningsfrågor, hade konkreta arbetsuppgifter och

Psykolog
Tony
Dunderfelt
skissar
upp våra
inlärda
mönster.

törer. Samarbetet partnerorganisationerna emellan har även varit givande.

– Här tror jag att man höjt medvetenheten i olika handikapp över organisationsgränserna och samtidigt har kunskaperna i mångfaldsfrågor ökat inom den finlandssvenska handikappsektorn. Att jobba med handikappfrågor och mångfaldsfrågor har varit väldigt inspirerande. Att arbeta för ett mera jämlikt och rättvist samhälle är viktigt för mig.

Dunderfelt lever i en lång tidsrymd

Finlands favoritpsykolog **Tony Dunderfelt** höll hov ett par timmar på seminarieeftermiddagen.

– Jag är här för att framföra tankeväckande synpunkter om attitydförändringar på arbetsplatser. Mångfald på arbetsplatsen låter helt logiskt enligt mig, att para ihop arbetsplats och person som vill arbeta, men människan fungerar inte alltid så logiskt. Det blir inte alltid som man vill.

Vi har en lång väg att gå för att den stora majoriteten skall öppna famnen för funktionshindrade på alla arbetsplatser. Men om man som Dunderfelt lever i ett vidare perspektiv och låg tidsrymd så kan man till och med säga att saker och ting gått snabbt.

– Tänk på kvinnornas ställning hur den förändrats under de senaste hundra åren och det är inte så länge sedan vi hade aktiv slavhandel i Europa, förklarar Dunderfelt.

Personligen känner han inte så många funktionshindrade som jobbar så Inclusive Diversity-projektet är mer än nödvändigt.

sysselsättningsfrågorna togs upp ur respektive partnerorganisationens synvinkel.

– De var bra! Arbetet i referensgrupperna har resulterat i broschyrer som kan användas i undervisningssyfte. På detta sätt kan projektet leva vidare. Inclusive Diversity-verktyget för attitydbearbetning är en annan god modell som kan leva vidare.

Attitydförändring är svår att mäta. Attityderna förändras långsamt och tiden för projektet räcker inte till för att kunna se det egentliga effekterna. Under projektet lyckades man involvera beslutsfattare, företag och andra organisationer. Under den korta tiden handlade kanske inte om att åstadkomma eller skaffa arbetsplatser för funktionshindrade personer utan det gällde snarare att höja medvetenheten, att ta upp mångfald inom arbetsgemenskapen som en resurs och att se att varje individ har ett kunnande. Samseminariet med Business&Disability (6.11.2006) var ett gott exempel som visar att man kan engagera olika ak-

Text&bild: Christina Lång

Tävlingen där alla är vinnare, EUROPEAN SONG FESTIVAL

Den finländska truppen viftade uppmuntrande med sina blåvita flaggor när Jenny Kuronen uppträdde på sångfestivalen för utvecklingshämjade i Portugal i början av november. En av de fyrtio deltagarna var Brita Roms som med sin dotter Lotta för fjärde gången satt med i publiken.

■ Hon anser att standarden har stigit varje år och att de uppträdande verkligen var proffsiga och att festivalen igen var välordnad. Det är bra med olika genrer, det höjer stämningen. Från flera länder deltog grupper som spelade, sjöng, dansade och showade av hjärtans lust. Stämningen var hög ända från att Danmark inledde med *Sommaren är bäst* och fick publiken att klappa takten. **Brita Roms** och vi andra var imponerade av entusiasmen som smittade av sig och när en rockkung i slutet uppträdde sjöng publiken glatt med. Att

tävlingen kom igång nästan en timme försenad och slutade vid midnatt brydde sig ingen om.

Brita anser att DUV:s (Mellersta Nyland) sätt att resa är mycket lyckat. Under vistelsen i Lissabon

fick var och en ordna eget program. Ofta åt små grupper middag tillsammans och lärde känna nya medlemmar. Senast när festivalen försiggick i Österrike ordnades besök på boenden och på en arbetscentral för konst. Med sig hem hade Brita prov på vackra saker utvecklingshämjade hade gjort där. De besöken saknade hon lite nu.

Digert program

För de tävlande var det i stället digert program. För **Jenny Kuronen** från Borgå arbetscentral började äventyret långt tidigare. I januari vann hon

Vinnaren **Danny** tackar publiken

till sin egen överraskning den nationella uttagningen som ordnades av föreningen Me Itse i Tammerfors. Sen var det lång spännande väntan innan hon i augusti fick veta att hon är en av de lyckliga deltagarna i tävlingen i Figueira da Foz. Av tjugo inlämnade demon hade en jury valt ut tolv representanter.

Med sin fostermamma **Viveca Ekholm**, sin ackompanjatör **Gustav Antell** och en grupp från den finska föreningen flög Jenny via Paris till Lissabon. Där upptäckte de att bagaget saknades. Men på festivalen hade hon sin vackra lila klänning på sig. Väl framme på tävlingsplatsen blev det många övningar med orkestern. De långa dagarna avslutades med olika besök och sena middagar. Festivaldagen blev jättelång med generalrepetition, kamning och sminkning. När Jenny sjöng **R. Flachs** stämmingsfulla *Killing me Softely with His Song* lyssnade publiken andäktigt. Hon levde sig verkligen in i sången och sjöng med stor känsla. Varm om hjärtat tog hon emot publikens applåder. Efteråt blev det ännu festmiddag för de uppträdande medan DUV-gänget satt nästan tre timmar i bussen tillbaka till Lissabon. Det blev en kort natt, men det var det värt.

Jenny var supernöjd!

Fint. Bara fint, sade Jenny två veckor efter hemkomsten. Det blev en upplevelse för livet. Viveca var glad för flickans skull och för alla andra som fått stå i rampljuset. Det är ett utmärkt sätt att sporra handikappade att öva och uppträda. Det höjer självkänslan. För Jenny Kuronen återstår nu många uppträdanden. Helst sjunger hon långsamma, känslolösa låtar på engelska. Ibland blir det också Elvis och till och med Vikingarna när hon är på det humöret. Orden lär hon sig med att lyssna och åter lyssna på originaltexten.

Tävlingen vanns av holländska charmtrollet **Danny Smoorenburg** med *Joyful People* som tog juryn och publiken med storm. Alla andra delade andra platsen. Det blev ett öronbedövande ljud när den entusiastiska publiken tackade de uppträdande. Applåderna ville aldrig ta slut.

Brita och Lotta Roms på konsertplatsen i Figueira da Foz

Text&bild: Maria Finström

”Kom ihåg oss när ni fattar beslut!”

I år firades Blindveckan (11-18.11) med en nationell kampanj som riktade sig till kommunala beslutsfattare. Kampanjen var ett samarbete mellan Finlands Svenska Synskadade, Synskadades Centralförbund och deras distriktsföreningar. Under kampanjen delade distriktsföreningarna ut simulationsglasögon till fullmäktigeledamöter i hela Finland.

■ Svenska Synskadade i Mellersta Nyland r.f. och Helsingin ja Uudenmaan Näkövammaiset ry (HUN) besökte Helsingfors stadsfullmäktige onsdagen den 14 november. I audiensen deltog ledamöter från sex av Helsingfors nio fullmäktige grupperingar: Maija Anttila (sdp), Yrjö Hakanen (fkip), Elina Moisio (de Gröna), Hanna-Kaisa Siimes (vf), Heikki

Karu (saml) och Olli Sademies (sf). Inga representanter för centerpartiet, kristdemokraterna eller sfp deltog.

HUN ry:s ordförande Timo Lehtonen inledde sitt anförande med att dela ut simulationsglasögonen. Lehtonen lyfte fram hinderfriheten i staden och påpekade att bl.a.

upplysningar på hållplatser och avlägsnande av reklamskyltar på gatorna gör det lättare för synskadade att röra sig i stan. Sigrún Bessadóttir, som representerade Svenska Synskadade i Mellersta Nyland, konstaterade: ”Hinderfriheten är språklös, men det är också viktigt att trygga den svenskspråkiga servicen för synskadade.” Både

ledamöterna och representanterna för föreningarna poängterade att t.ex. hinderfrihet gagnar även många andra stadsbor, bl.a. rörelsehindrade, äldre människor, föräldrar med barnvagn och t.o.m. turister med tunga väskor. Beslutsfattarna lovade göra sitt bästa och i framtiden beakta förslag om förbättringar i stadsmiljön.

Helsingfors fullmäktige-grupper provar simulationsglasögon.

Noterat

Mycket på gång på FDUV och handikappförbundet

FDUV:s kansli är röskadat och har flyttat till tillfälliga utrymmen. Finlands Svenska Handikappförbund har fått Nils Torvalds som ny ordförande efter Mikael Lindholm. Som viceordförande fungerar Lisbeth Hemgård och Maria Rajalin.

■ FDUV:s kansli i Helsingfors råkade illa ut i slutet på oktober då en brand bröt ut i restaurangen våningen under. Kansliet är helt röskadat och var inte en vacker syn då jag

åkte dit för att se om arkivet av SOS Aktuellt klarat sig. En fruktansvärd stank slog emot en redan i trappuppgången och snerarna var i full gång med att putsa precis allt. Brandmännen hade också varit tvugna att riva upp ett hål i golvet så en totalrenovering är ju på plats. Tidningsbunten som jag var ute efter låg inne i ett skåp och ända dit hade ett lager av rökfett trängt in men de gick att rädda med några tag med en kemisk svamp trots att röklukten höll i sig någon vecka ännu. Så ni kan tänka er i vilket skick

resten av sakerna är, de grejer som inte varit skyddade i skåp.

– Datorerna är helt förstörda och biblioteket delvis, berättar verksamhetsledaren Lisbeth Hemgård.

Kansliet har flyttat tillfälligt till Neurotalo på Nordenskiöldsgatan 18 A, Helsingfors. All post kan fortfarande adresseras till Tölögatan som förut och personalen är anträffbar på sina mobiltelefoner eller per e-post.

– Vi letar först efter ett ställe som vi kan hyra för på Neurotalo kan vi bara vara till årsskiftet. Ingen vet när vi kan återgå till Tölögatan och kanske vi inte alls ens flyttar tillbaka dit.

Planerna på ett handikapphus i Arabiastranden är nedlagda på grund av för lite understöd så nu letar förbundet efter ett utrymme att köpa i nästa år och då är det logiskt att kombinera detta med kansliet.

Text: Daniela Andersson

Text&foto: Daniela Andersson

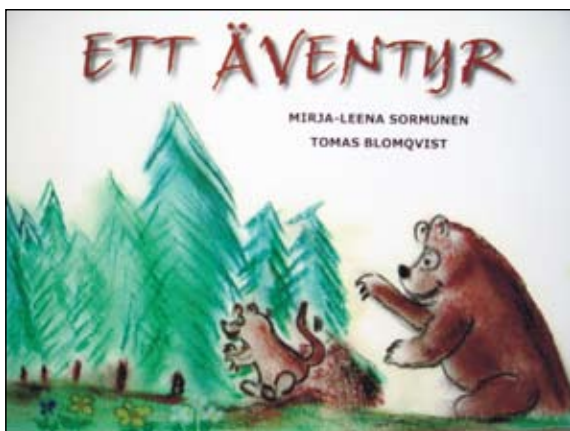
Ett äventyr!

Tomas Blomqvist har producerat hur många konstverk som helst under alla hans år på Helsingfors arbetscenter. Och alltid har tanken funnits att man borde göra någonting mer med dem så ett allmänheten också får njuta av det vackra. Mirja-Leena Sormunen kom som en räddande ängel.

Personalen på Helsingfors arbetscenter har i tio år funderat på hur man skall få fram Tomas Blomqvists vackra bilder i exempelvis en bok men det saknades en text till bilderna. Så kom Mirja-Leena "Tittan" Sormunen till gruppen och sa att hon nog kan skriva ett berättelse till bilderna och så blev det.

– Jag tog hem bilderna över en helg, funderade en stund och skrev sedan ganska snabbt ner texten på min egen dator hemma, berättar Tittan.

Så föddes boken *Ett äventyr* som kom ut redan i maj. Berättelsen handlar om skogens alla djur och växter. Tomas bilder är rörande och väldigt exakta. Älgen som luktar på blommorna är min favorit medan Tittan gillar den med de kära sniglarna. Varifrån kommer inspirationen?

Ett äventyr, boken i egen hög person!

Mirja-Leena Sormunen och Tomas Blomqvist är stolta över sin första bok.

– Nå, den kommer av sig själv. Jag ser mycket på ritade filmer på tv, lite förenklade, säger Tomas.

Dramagrupp

Tittan är van att fundera på olika texter, de gör de hela tiden i CP-föreningens dramagrupp som hon medverkat i redan i fem år. Boken *Ett äventyr* påbörjades för över ett år sedan och för att idén skulle kunna förverkligas var det behövt att koppla in Svenska Kulturfonden.

– Det var besvärligt att fylla i blanketten. Ingen av oss har ju gjort det förut, säger Tomas.

'Boken kostar nu endast 5 euro eftersom man beviljades stöd från Kulturfonden. Den finns att köpa på Helsingfors arbetscenter och Tian men man får också tag på den via Kårkullas andra enheter om man så vill. Nu görs också en bok på både svenska och finska, ett slags språkbad.

– Jag översatte texten också till finska, säger Tittan. Hon har svårt att tala men färre problem med att uttrycka sig i text. Den svenskspråkiga boken har haft strykande åtgång. Den trycktes i 280 exemplar och det finns knappt fyrtio kvar så det är bra att den tvåspråkiga boken snart kommer.

Vattenfärg och kriter

Tomas konst syns överallt på Helsingfors arbetscenter. Blommorna på gardinerna har han målat med textilfärg och alla konstverk som hänger på väggarna är målade med vattenfärg, kriter eller pastellfärg. – Jag målar inte bara djur och natur utan också ånglok och maskiner, berättar Tomas när han visar mig runt.

Han har en beställning på en tygväska för tillfället. Motivet är taxar. Han är händig också i andra konstsammanhang som tovning och arbeten i lera.

Också andra har varit intresserade av Tomas konst och boken. Tv-nytt var här redan i våras, berättar handledare Birgitta Gylling.

Blir det ännu fler böcker?
– Få se, säger Tittan.

Tomas menar att han tänker pensionera sig i nästa år och åka på resa med sin bror.
– Men det är ju som pensionär som man har tid att göra allt möjligt, konstaterar han.

Älgmotivet, som Tomas gjort, hänger på Helsingfors dagcenter.

Text och bild: Joana Holmlund

Bloorview Kids Rehab

I senaste SOS Aktuellt kunde ni läsa om Sensotekspersonalens deltagande i den Internationella Snoezelen konferensen. Under samma resa gavs tillfälle att göra ett studiebesök till Bloorview Kids Rehab i Toronto. Det är Kanadas största rehabiliteringssjukhus för barn.

■ Via Internet hade vi tidigare kommit i kontakt med **Lorrain Thomas** som arbetar som snoezelenkoordinator vid Bloorview Kids Rehab. Lorrain har utvecklat en bedömningskala för hur man kan iakttä reaktioner i snoezelenrum. Den har vi fått lov att översätta och använda för bedömning och utvärdering i vårt Sensoteket. Därför var det mycket intressant att få möjligheten att träffa Lorrain och se

de utrymmen där hon arbetar. Lorrain tog emot oss och visade oss runt i det alldeles nybyggda centret.

Rehab-centret besöks varje år av 52 000 personer till den polikliniska verksamheten och 7000 barn finns inskrivna som patienter kortare eller längre perioder på sjukhuset. Centret har en egen skola, där går barn som bor på sjukhuset men också barn utifrån kommer dit. Skolan har cirka 60 elever indelade i tre typer av undervisning. Barnen som bor på sjukhuset går alla i samma klass oberoende av ålder eftersom de har individuellt anpassade scheman. Sedan finns det klasser där barn utan handikapp är integrerade tillsammans med barn med särskilda behov. Den tredje typen av undervisning kallas intensiv *education therapy*, det betyder att det finns tre

terapeuter med i klassen som formar uppgifterna så att barnen tränar det de behöver träna samtidigt som de får undervisning i matematik, leker eller pysslar. I de klasserna är det bara sex elever per klass.

Svenskt ishockypuffs inblandad

Tanken bakom Bloorview Kids Rehab är att man har samlat all sjukvård och alla terapier och behandlingsformer som riktar sig till barn under samma tak. Det här för att barnen inte ska behöva skickas runt till olika instanser utan kan få sin behandling på ett ställe oberoende av om det gäller ett besök till musikerapeuten, hjälpmedelsteknikern eller tandläkaren. På centret finns två rum för snoezelen, det ena används för barn som finns inne på sjukhuset medan det andra är

Fakta

Snoezelen kommer från holländska och beskriver det man vill uppnå i sinnesrum, att kunna slappna av och njuta samt vara nyfiken och upptäcka. Sinnesstimuleranderum kallas också multisensorisk miljö, Multi Sensory Environment (MSE) på engelska.

öppet för barn och vuxna som kommer utifrån, det vill säga kommer till snoezelenrummet en timme och åker hem igen efteråt. Det finns också en mobil snoezelenenhet, det är ett skåp på hjul som är utrustat med fiberoptik, UV-lampa, musik, leksaker och annat roligt. Personalen tar den med ut till avdelningen där barn finns

Stina Mellberg,
Lorrain Thomas
och Joana
Holmlund

Målning gjord på konstlägret
vid Bloorview Kids Rehab

Snoezelen poolen

som är så sjuka att de inte kan komma till snoezelenrummet. Snoezelenbilen har centret kunnat köpa tack vare en donation av **Mats Sundin**, en svensk ishockeyspelare i NHL.

Snoezelenrummen vid Bloorview var små och ganska traditionellt inredda. Den hygieniska aspekten betonades särskilt, det fanns t.ex. inte textilier på väggarna eller kuddar och täcken i rummen. Personalen hade med enkla kontakter kopplat brytare till leksaker så att barn kunde styra dem med enkla knapptryckningar. Vi fascinerades av personalens engagemang och uppfinningsrikedom och vi märkte också att Finland har kommit långt i arbetet med snoezelen och sinnesstimulerande rum.

Snoezelen pool

Till skillnad från de traditionella snoezelenutrymme fanns det en snoezelenpool på Rehabcentret. Det var något helt nytt som vi inte har sett tidigare. Vattnet i bassängen var varmt, belysningen dämpad och i taket hängde färgade spotlights som gav fina ljus effekter på vattenytan och väggarna. Fiberoptik hängde ner i vattnet och det

fanns högtalare under ytan så att man kunde känna vibrationerna från musiken med hela kroppen. Lorrain är den som utvecklat verksamheten kring snoezelenpoolen.

Utöver all annan verksamhet vid Bloorview Kids rehab satsar man mycket på konst och musik. I nedre våningen fanns en stor konstateljé med höga fönster ut mot trädgården, där kreativiteten verkligen väcktes till liv. Den heltidsanställda konstnären berättade att de precis hade avslutat ett konstläger och målningarna och skulpturerna runt om ute i parken vittnade om den kreativitet som pågått under lägret. Temat för lägret hade varit indianer och urbefolkning. Studiebesöket gav nya insikter och kontakter och vi fick med oss intryck hur det är att arbeta med snoezelen kopplat till sjukvård. Hur viktigt det är att svårt sjuka barn får uppleva och utforska på sina villkor och enligt sina förmågor.

Ekon, röster och lugna punkter, Mentalhälsomässan 2007

Jag strosar runt på Mentalhälsomässan och försöker sortera inspirerande intryck från sådant jag inte orkar ta in. Det är stökigt och ekot är påtagligt, mellan tegelväggarna i det vackra Gamla Hamnen.

■ Bland stöket finner man ändå många oaser bland monterarna, där utställarna gjort det mysigt och tilltalande. Och det förväntar man sej kanske, då det handlar om mental hälsa, att den info som bjuds inte ska vara alltför kommersiell och påträngande. Utställarna är både små och stora, lokala och riksomfattande organisationer, nya ansikten för undertecknad sedan i fjol är ADHD-förbundet, Föreningen för mammor med förlossningsdepression - ÄIMÄ, Nykterhetsförbundet och alla föreningar för anhöriga till dem med psykisk ohälsa. Många rehabiliteringshem av olika storlekar, för personer med missbruksproblem och/eller psykisk ohälsa, visar foton och beskriver sin verksamhet. Också bokutgivare presenterar årets nyheter, bland annat Edita, Stakes och Sosiaali-ja terveysalan tietopalvelu finns på plats. Fragment av samtal och iver i luften. De gäster vi möter i FSPC:s monter är både professionella och brukare. Många vänder på klacken då de ser vår svenskspråkiga monter, men många finskspråkiga vågar sig ändå fram för att tala med oss.

Lugn och ro

Bland annat Finska Kyrkan imponerar med ett konstverk i glas, föreställande en stor ängel, i sin monter. Ett estetiskt tilltalande inslag. De har också en förbönslåda där man får skriva ner sina ämnen, det kan finnas många olika vägar att söka sig ur mental ohälsa. Flera utställare har vackra stensam-

lingar, mysbelysning, blomster och så bjuds det chokladpraliner av alla de slag, förstås. Roliga, självironiska mössor och t-skjortor finns att köpas, med texter som Rajatapaus (gränshall), Ihan hullu (helt galen), I hear voices(jag hör röster).

I SETAS monter, föreningen för personer med annan sexuell läggning än det heterosexuella, förevisar ett test för vilket kön man är, med olika frågor. Tankeväckande, även om jag inte behöver den broschyr om transsexualitet som föreningsarbetaren erbjuder efter att jag svarat på alla frågor.

– Blev du chockad över testresultatet, frågar hon försiktigt, och nej, det blev jag inte, men tack iallafall!

Skönast är det att besöka de montrar där jag blir lämnad ifred och själv i lugn och ro får plocka material. Fast kanske är en så att säga bra mäsas mer påträngande och intensiv än så, enligt många.

Mentalhälsomässan hölls 22-23.11 i Gamla Hamnen, Helsingfors. Besökarna erbjuds seminarier med intressanta teman, bland annat ämnen som familjer med föräldrar av samma kön, näring och mental hälsa, kärnfamiljens betydelse för den psykiska hälsan. Under dagarna ordnades några svenskspråkiga föreläsningar, bland annat om projektet Antidepp, som arbetar för att tydliggöra samband mellan hörselskador och depression, och ett seminarium om fysiologiska, psykologiska perspektiv på hälsa, personligt ombud- och stödgruppsverksamheten. I samband med mässan ordnades också ett Hela Kvinnan-seminarium om våld, makt och kön.

Text: **Cajsa Björkman**

Händelsekalendern 2007-2008

December

13.12. Stödpersonsträff
kl 16.30-18 Eriksgatan 8, Hfors.

24.12 GOD JUL!

31.12 GOTT NYTT ÅR!

Januari 2008

15.1. Christina Renlund föreläser utifrån sin bok Doktorn kunde inte riktigt laga mig

kl. 12.30-16.00 för yrkesmänskor, kl. 18.00-20.30 för föräldrar/anhöriga (avgiftsfritt) på Radisson SAS i Vasa.

16.1. Samma som ovan på Luckan i Helsingfors.

Arrangör: FDUV/prostudium & Lärum. Mera info och anmälning: Marita Mäenpää tfn 040 734 28 06, marita.maenpaa@fduv.fi, www.fduv.fi

19.1.2008: Braille-dagen. Braille-dagen firas i Vasa och årets Brailör utses.

29 - 31.1. FSPC:s skrivarkurs med Birgitta Boucht på Finns folkhögskola i Esbo. Ansökan senast 11.1.2008. Mer info: www.fspc.fi

Februari 2008

Vecka 7. Årets första SOS Aktuellt 1/2008 utkommer. Deadline för material 5.2.

5.2. Läsning inom omsorgen – alla har rätt till litteratur och information kl. 12.30-16.15 i SFV-salen, Nylandsgatan 17 D (5:e vån.), Helsingfors. Arrangör: LL-Center vid FDUV. Seminariet är avgiftsfritt. Mera info och anmälning: Johanna von Rutenberg, johanna.rutenberg@fduv.fi, 0400 71 60 78, www.fduv.fi

23-29.2. Vintertemaläger i Vuokatti, Sotkamo.Vi bor tillsammans i stugan Pikkuhovi. På programmet finns skidning, utfärder och promenader i natursköna landskap. Sista anmälningsdag 25.1.2008. **Deltagaravgift:** 250 € (inkl. resor, kost, logi, program). Anmälningar och förfrågningar tas emot av Tina på FSS kansli, tfn 09-6962 3010 eller tina.dunderfelt@fss.fi. **Arrangör:** Finlands Svenska Synskadade

Mars

5.3. Visuell perception kl. 18.00-20.30 på Luckan i Helsingfors. Avgiftsfri föreläsning med specialklasslärare Anne Ström. Arrangör: FDUV/prostudium & Lärum. Mera info och anmälning: Marita Mäenpää tfn 040 734 28 06, marita.maenpaa@fduv.fi, www.fduv.fi

14 - 16.3. FSPC:s Familjeveckoslutsläger för familjer där en vuxen drabbats av psykisk ohälsa, möjlighet att delta från hela Svenskfinland. **Plats:** Pörkenäs lägergård, Österbotten. Ansökan senast 22.02. Kursen är helt avgiftsfri. Mer info www.fspc.fi

14 - 16.3. FSPC:s "Att drabbas av utbrändhet och vägen till livet igen" på Kaisankoti, Norra Esbo. Ansökan senast 15.02.2008. Kursen är helt avgiftsfri. Mer info:www.fspc.fi

Vill du lägga in material på händelsekalendern? **Kontakta Daniela Andersson, daniela.andersson@kolumbus.fi, GSM 044-5554388.** Deadline för material till nr 1/2008 är den 5 februari. Tidningen utkommer vecka 7.

Vill du annonsera i SOS Aktuellt?

Helsidesannonser: 400 euro

Halvsida: 200 euro

1/4 sida: 100 euro

Kontakta: 044-555 4388 (Andersson) eller 0500-418 272 (Gustafsson).

Donationer

mottages med tacksamhet. Finlands Svenska Handikappförbundet, Aktia 405540-232494.

SOS Aktuellt önskar sina läsare en God jul och ett fantastiskt Gott nytt år!

Vi ses igen i nästa år, årets första nummer utkommer vecka 7. Deadline för material är den 5 februari. Vi planerar en ansiktslyftning för tidningen för nästa år, kom med synpunkter!

Prenumerationsuppgifterna är fortfarande de samma. Fortlöpande årsprenumerat

för papperstidningen: 12 euro. Tidsbestämd årsprenumerat: 14 euro. Lösnummer: 3,50 styck. Vid lösnummersbeställning fakturerar vi 1,50 euro i hanteringsavgift. Utrikesporto: 5 eur (Europa), 10 eur (Övriga världen). Tillgängligt format för synskadade (rtf-format) kostar endast 7 euro/år. Du får tidningen i e-posten.

1. Beställ via internet.

- Skicka e-post till sospren@fduv.fi med ditt namn, din adress och ditt telefonnummer.
- Fyll i prenumerationsblanketten på www.handikappforbundet.fi/sos-aktuellt eller www.fduv.fi/sos-aktuellt

2. Eller ring 044-555 4388, eller Handikappförbundet 0500-418 272